

دستور جلسه شماره (۱)

عنوان: بررسی چگونگی استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی در سامانه توانیران

مرجع طرح موضوع: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی و شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی کرمانشاه

تاریخ برگزاری جلسه: ۱۴۰۱/۰۵/۰۲

تعداد صفحات دستور جلسه: ۴ صفحه

شرح موضوع:

قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی در سال ۱۳۹۸ اصلاح و ابلاغ گردید و به منظور معرفی توانمندی‌های داخلی کالا و خدمات و داخلی سازی نیازهای وارداتی کشور، سامانه توانیران براساس جزء (۱) بند الف ماده ۴ این قانون راه‌اندازی شد تا تولیدکنندگان ایرانی که نیازمند کالاها، تجهیزات و خدمات تولیدی کشور هستند بتوانند به سایت این سامانه مراجعه نمایند.^۱

با اجرای این قانون تمامی شرکت‌های دولتی و یا شرکت‌هایی که دولت و یا هر کدام از دستگاه‌ها و نهادها که به نحوی به دولت و یا هر کدام از بخش‌های حاکمیت وابستگی دارند و یا شرکت‌های خصوصی که یک نفر از اعضای هیات مدیره آن‌ها به نوعی منصوب شرکت‌های دولتی یا سایر نهادهای مرتبط با حاکمیت باشد، همچنین دستگاه‌های زیر نظر مقام معظم رهبری با اخذ استعلام رئیس هیأت نظارت موضوع ماده (۱۹) این قانون و با اذن مقام معظم رهبری مشمول این قانون می‌باشند؛ موظف هستند که جهت تامین ارقام مورد نیاز خود و برای اجرای پروژه‌ها، از توانمندی شرکت‌های ایرانی که در این سامانه ثبت نام کرده‌اند، استفاده نمایند. همچنین در مورد ارقام و نیازهای دفاعی و موارد خلاف امنیت و مصالح عمومی کشور، طبق قوانین و مقررات بخش‌های مربوطه اقدام می‌گردد.

بنابراین از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون، ارجاع کار توسط دستگاه‌های مشمول، صرفاً به مؤسسات و شرکت‌های ایرانی ثبت شده در فهرست توانمندی‌های سامانه توانیران مجاز است. در غیر این صورت و در موارد نیاز به استفاده از مشارکت ایرانی- خارجی (باسهم شرکت ایرانی حداقل پنجاه و یک درصد)، ارجاع کار با پیشنهاد بالاترین مقام دستگاه اجرائی و تصویب هیأت نظارت این قانون، مجاز خواهد بود. در موارد خاص که ارجاع کار به شرکت‌های ایرانی و یا مشارکت ایرانی- خارجی (با سهم شرکت ایرانی حداقل پنجاه و یک درصد) میسر نباشد، با پیشنهاد بالاترین مقام دستگاه مرتبط و با ارائه مستندات لازم پس از تصویب در شورای اقتصاد، ارجاع کار به مشارکت ایرانی- خارجی (با سهم شرکت ایرانی کمتر از پنجاه و یک درصد) و یا شرکت خارجی امکان پذیر می‌گردد.

در خصوص این سامانه و چگونگی استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی مشکلات و ایراداتی از سوی فعالان اقتصادی مختلف اعم از واردکنندگان و تولیدکنندگان داخلی مطرح گردیده است که به شرح ذیل می‌باشد:

^۱ براساس قانون طی مهلت شش ماه از ابلاغ آن، کلیه شرکت‌های متقاضی خرید کالا و یا خدمات جهت تامین نیازمندی‌های خود باید به این سامانه مراجعه کنند و اطلاعات توانمندی را ثبت نمایند.

برای ثبت نام در این سامانه، داشتن شناسه ملی و پروانه بهره‌برداری از وزارت صنایع الزامی می‌باشد و ثبت توانمندی نیز صرفاً در مورد فعالیت‌هایی که در پروانه بهره‌برداری درج شده، امکان پذیر است. در واقع سامانه به طور خودکار، اطلاعات اعلام شده از سوی متقاضی را با سامانه بهین یاب مطابقت می‌دهد. همچنین ویژگی دیگری نیز در این سامانه وجود دارد که درصد عمق داخل و رتبه شرکت‌ها می‌باشد که براساس این موارد توان مشارکت در طرح‌ها قابل ارزیابی خواهد بود.

۱. عدم بررسی صحیح سابقه واردات و ساخت داخل بودن کالا در ثبت سفارشات و ایجاد مشکل در رفع تعهدات ارزی صادرکنندگان

در گذشته ثبت سفارشات واردات کالا در تهران انجام می‌گرفت و سیستم اجرایی آن در تهران متمرکز بوده است ولی با توجه به نوسانات شدید نرخ ارز در سال‌های اخیر و کمبود ارز در کشور، تقاضا برای ثبت سفارشات به طور فزاینده‌ای افزایش یافت، به گونه‌ای که پروسه بررسی ثبت سفارش واردات ۲ الی ۳ ماه به طول می‌انجامید و افراد مدت ۲ الی ۳ ماه در صف انتظار بررسی ثبت سفارش واردات بودند. در دوره جناب آقای رحمانی وزیر صنعت، معدن و تجارت وقت تصمیم بر این شد که این مسئولیت را به استان‌ها واگذار نمایند یعنی هر استان ثبت سفارشات حوزه خود را مورد بررسی قرار دهد. هنگامی که این مسئولیت به استان‌ها واگذار شد به سازمان صنعت، معدن و تجارت اعلام نمودند که جهت بررسی ثبت سفارشات باید چند مورد در نظر گرفته شود:

✓ ساخت داخل بودن کالا مورد بررسی قرار گیرد.^۱

✓ متعارف بودن قیمت آن مورد بررسی قرار گیرد.

✓ وضعیت کارت بازرگانی و سابقه واردات در گذشته جهت تشکیل پرونده مورد بررسی قرار گیرد.

در نهایت بر همین اساس مسئله تشکیل پرونده، ثبت نام و ... در حوزه تجارت خارجی سازمان صنعت، معدن و تجارت انجام پذیرفت و پس از آن، معاونت صنعت و معدن در سازمان صنعت، معدن و تجارت بحث ساخت داخل آن و متناسب بودن قیمت آن را بررسی می‌نمود. اما پس از مدتی موضوع بررسی قیمت به گمرک واگذار شد و معاونت صنعت و معدن سازمان، موضوع ساخت داخل بودن آن را مورد بررسی قرار می‌دهد. همچنین وزارت صنعت، معدن و تجارت جدولی تحت عنوان خلاصه حالت‌های مختلف جهت بررسی درخواست ثبت سفارش را تهیه کرده است که به عنوان مثال اگر یک واحد تولیدی بخواهد نیازهای واحد تولیدی خود را تأمین کند، بر اساس این جدول باید ممنوعیت کارت بازرگانی سال ۹۷، شرط سقف واردات، شرط میانگین سابقه واردات دو سال اخیر، شرط عدم ساخت داخل و شرط قیمت متعارف بررسی شود. (بررسی قیمت متعارف به گمرک واگذار شده است). بر همین اساس سازمان صنعت، معدن و تجارت استان‌ها از جمله کرمانشاه یک فرم دو برگه تهیه نموده است که هرکسی بخواهد ثبت سفارش کند اطلاعات فرم را تکمیل و دقیقاً دلیل اینکه در سامانه ثبت سفارشات با آن موافقت یا مخالفت شده در فرم بیان می‌شود و کارشناس، کارشناس مسئول، معاونت اداره و رئیس سازمان آن را امضا زده و در نهایت از طریق کارتابل رئیس سازمان پس تأیید، ثبت سفارش انجام می‌شود. لیکن در خصوص بررسی سابقه واردات در ثبت سفارشات؛ اگر یک واحد تولیدی بخواهد نیاز خود یا نیاز یک واحد تولیدی دیگر را تأمین نماید، این موضوع بررسی نمی‌شود. اگر کالا مورد نیاز یکی از دستگاه‌های اجرایی کشور باشد نیز این موضوع بررسی نمی‌شود. همچنین این موضوع برای کالاهای اولویت‌دار نیز مورد بررسی قرار نمی‌گیرد چراکه یک سری از کالاها هستند که اولویت‌دار معرفی شده‌اند که محل تأمین ارز آن واردات در مقابل صادرات یا همان رفع تعهدات ارزی می‌باشد.

به علاوه آنکه در خصوص بررسی ساخت داخل بودن کالا در ثبت سفارشات، معیار اصلی سامانه توانیران است که سازوکار آن به این صورت است که به عنوان مثال فردی که قصد وارد کردن ژنراتور را داشته باشد پس از وارد شدن به سامانه توانیران و مطرح کردن نیاز خود در سامانه مشاهده می‌کند که

^۱ عمق ساخت داخل: میزان سهم عوامل تولید، مواد اولیه و قطعات نیمه ساخته به کار رفته در فرآیند ساخت محصول نهایی داخلی است و وزارت صنعت موظف شده است طی مدت ۲ سال از ابلاغ قانون حداکثر با تهیه دستورالعمل‌های مربوطه، عمق ساخت داخل هر یک از محصولات ثبت شده در سامانه توانیران را تعیین نماید. هم اکنون این دستورالعمل تهیه و در سامانه مذکور بارگذاری شده و شرکت‌های متقاضی ثبت نام در سامانه توانیران باید در زمان ثبت محصولات خود، مطابق این دستورالعمل فرم مربوطه را از سامانه توانیران استخراج نموده و پس از تکمیل آن، درصد عمق ساخت داخل هر یک از محصولات را تعیین نموده و آن را در مقابل نام محصول خود در این سامانه وارد می‌نماید.

بیش از ۵۰ مورد مدعی شده‌اند که واحد آن‌ها این ژنراتور را در داخل تولید می‌کند که متأسفانه در برخی از موارد پیش آمده است که به غلط چنین چیزی را اعلام می‌کنند. اگر واردکننده اصرار داشته باشد که این ژنراتور واقعا تولید داخل نمی‌باشد، سازمان صنعت، معدن و تجارت از شرکت یا سازمان صنعت، معدن و تجارت متولی یا انجمن‌های متولی استعلام گرفته که علیرغم اینکه این شرکت اعلام آمادگی کرده، آیا شما ساخت داخل آن را تأیید می‌کنید که این کار را انجام دهد یا خیر؟ اگر پاسخ استعلام مثبت باشد باید واحد کالای خود را از آنجا تهیه کند و اگر جواب منفی باشد برای واحد ثبت سفارش انجام می‌گیرد. در حال حاضر مشکلی که وجود دارد این است که اگر کالا ساخت داخل باشد، طبق دستورالعمل نمی‌توان ثبت سفارش آن را انجام داد.

در این ارتباط نکته‌ای که باید به آن اشاره داشت این است که آن انجمن متولی که از آن استعلام گرفته می‌شود ممکن است خود واردکننده آن قطعه باشد و پاسخ استعلام را مثبت اعلام کند و واردکننده همان کالایی را که می‌توانست با آن تعهدهای ارزی خود را ایفا کند را از داخل تهیه کند و واردکننده همواره با مشکل رفع تعهد ارزی مواجه باشد، چراکه در حال حاضر بهترین روش رفع تعهد ارزی صادرکنندگان، واردات در مقابل صادرات خود بود. (سایر روش‌های رفع تعهد ارزی اعم از سامانه نیما؛ به دلیل داشتن اختلاف قیمت با نرخ بازار چندان مورد استفاده قرار نمی‌گیرد و صرفاً شرکت‌های دولتی و یا شرکت‌هایی که دولت و یا هر کدام از دستگاه‌ها و نهادها که به نحوی به دولت و یا هر کدام از بخش‌های حاکمیت وابستگی دارند و یا شرکت‌های خصوصی که یک نفر از اعضای هیات مدیره آنها به نوعی منصوب شرکت‌های دولتی یا سایر نهادهای مرتبط با حاکمیت باشد و یا شرکت‌هایی مانند شرکت پتروشیمی که حجم صادرات آنها بسیار بالا است از این روش استفاده می‌کنند، همچنین روش نقدی از طریق سامانه سنا و روش صادرات در مقابل واردات غیر که در عمل اجرا نمی‌شود و تنها روش مورد استفاده در رفع تعهدات ارزی صادرکنندگان، صادرات در مقابل واردات خودشان بود که به دلیل ثبت توانایی تولید داخل از سوی برخی شرکت‌های ایرانی در سامانه توانیران اجازه ثبت سفارش به واردکنندگان داده نمی‌شود.)

۲. عدم صحت سنجی دقیق اطلاعات در سامانه توانیران

اطلاعات پس از آنکه در سامانه توانیران ثبت می‌گردد، مورد صحت‌سنجی قرار نمی‌گیرد که آیا اطلاعاتی که در سامانه ثبت شده است درست است یا خیر و بلافاصله پس از این که یک واحد ادعایی در خصوص تولید یک کالا را در سامانه ثبت می‌کند، سیستم اجازه واردات آن کالا را به واردکننده نمی‌دهد. به عبارت دیگر دقت این سامانه سنجش نشده است.

۳. عدم بررسی صحیح عرضه و تقاضای کالاها و نیازسنجی آن‌ها

دیگری که فعالین اقتصادی به ویژه واردکنندگان کالا با آن مواجه هستند این است که هر کالایی که در کشور در مقیاس‌های مختلف تولید می‌شود، در این سامانه ثبت می‌شود. به عنوان مثال از یک نمونه کالا ۱۰۰ واحد تولید می‌شود و این در حالی است که نیاز داخلی به آن کالا ۱۰۰۰۰۰۰ واحد می‌باشد و با توجه به این که تولیدکننده آن کالا را در سامانه توانیران ثبت نموده است، لذا سامانه اجازه واردات کالا را به واردکنندگان نمی‌دهد که اگر کالا مصرفی نباشد و به عنوان مواد اولیه مورد نیاز سایر صنایع باشد، صنایع کشور را با مشکل مواجه خواهد کرد و در نهایت با توجه به این که در داخل کشور تقاضا برای آن کالا وجود دارد، این امر باعث واردات غیرقانونی آن محصول و افزایش قاچاق به داخل کشور می‌گردد.

باعنایت به مطالب فوق اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی و شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی کرمانشاه از دبیرخانه شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی درخواست نموده است تا رفع مشکلات و ایرادات این فرایند و پیشنهادهای ذیل در دستور کار شورای گفت و گو قرار

گیرد:

- برای بحث عدم بررسی صحیح سابقه واردات و ساخت داخل بودن کالا در ثبت سفارشات و ایجاد مشکل رفع تعهدات ارزی: وزارت صنعت، معدن و تجارت به منظور تسهیل رفع تعهدات ارزی صادرکنندگان فهرستی از کالاهای اولویت‌دار را به استان‌ها معرفی کند که واردات این کالاها بدون بررسی ساخت داخل بودن آن مجاز باشد تا صادرکنندگان بتوانند با واردات این کالاها در راستای رفع تعهدات ارزی خود اقدام کنند.
- برای حل مشکل ناشی از عدم صحت سنجی دقیق: کمیته‌ای تشکیل گردد تا در این کمیته ادعاهای شرکت‌های داخلی مبنی بر تولید یک کالا در داخل پیش از درج در سامانه از لحاظ کیفیت، قیمت و میزان تولید، راستی‌آزمایی شود و پس از راستی‌آزمایی ادعای تولیدکننده، مجوز درج اطلاعات در سامانه اعطا گردد تا از وارد شدن اطلاعات غلط به سامانه جلوگیری شود.
- برای حل مشکل عدم بررسی صحیح عرضه و تقاضای کالاها و نیازسنجی آن‌ها: با تشکیل کمیته‌ای میزان عرضه و تقاضای بازار داخلی کالاها مورد بررسی قرار گیرد و در صورتی که در کشور مازاد عرضه کالایی وجود داشت، وزارت صنعت، معدن و تجارت اجازه واردات آن کالا را به داخل کشور ندهد یا سقف میزان واردات برای آن تعیین کند، چرا که در صورتی که در کشور مازاد تقاضا برای کالایی وجود داشته باشد و وزارت صنعت، معدن و تجارت، اجازه واردات آن کالا را به داخل کشور ندهد، منجر به قاچاق آن کالا به داخل بازار برای تأمین نیازهای داخلی می‌شود.